

RECORTS DE XINA

LAS PLANAS DE KA-SHIM

LA caiguda d' una tarde freda y ennuvolada de Desembre, fá ja tres anys, embolicats en l' ample capot de pell de marta, miravam desde la proa de nostre petit baixell las immensas planas que s' extenen á dreta y esquerra del canal imperial, per quals ayguas navegavam.

Un nou racó de Xina se 'ns obría en aquellas solitaries comarcas de las provincias de Kiang-su y Che-Kiang. Ja no 'ls calors del tropich torravan l' atmósfera, convertintla en alenada d' infern, com en las terras de Canton y de Kiang-si; tampoch nos bressavan las tébias brisas que de las terras de Formosa baixan á inundar tot lo Fokien, y si tampoch lo fret estremava 'ls rigors ab que assota los plans deserts de Siberia, en cambi los aires de las terras mongolas venian de ponent, tallant la pell de nostra cara, secant l' alé de nostra boca, y fentnos desitjar la hora d' establir lo campament en la fumada sala d' algun temple, al calor de una bona llata de foch, tot esperant la vinguda del matí pera empendre la cassera.

Ben cambiat trobarem lo paisatge, comparantlo ab lo que pochos dias avans haviam deixat casi á la ratlla del Equador. Allí, en lo constant estiu de sas terras, en la perpetua verdor de sa naturalesa, 'ns arrivava á fatigar la vista y abrumar lo cap aquella vegetació exuberant de platans y cocoters, y palmas y arbres de pagoda, tots satu-

rats de fortes rehinats, quals moléculas que omplen l'aire son la causa determinant de las migranyas que tant á contribució 'ns posan als temperaments nerviosos en aquellas terras.

Mes en las terras de Ka-shim las estacions se succeheixen regularment com en lo centre d'Europa, y la vegetació está per tant subjecte als cambis de fret y de calor, oferint una varietat que no té en las comarcas tropicals. Allí sembla mes la nostre terra: no perquè en la plana se vegin las blancas casetas dels pajesos, ombrejadas per los arbres seculars sota 'ls quals han descansat tres ó quatre generacions; ni porque fereixi la vista una sola de las plantas que en nostres camps s'extenen com verda catifa, sino porque no s'hi dona aquella desesperant monotonía de color vert, clar y humit de las regions equatorials. Los tons son distints, corrent la escala desde 'l groch daurat del arrós al vert fosch del thé y 'l vermeil de las trepadoras que cubreixen los banchs de rius y de canals.

A pesar de tot, aquellas immensas planas xinas ofereixen la trista imatge de la desolació á que los condemnaren las intestinas revoltes de vint anys enrera. Un fanátich y mes encara un epilèptich subjecte á somnis, durant los quals creya combregar ab Deu y rebre sos manaments, alsá en 1853 l'estandart de la revolta al peu de las montanyas del Assia central, y com tromba de vent caragolantse furiosa per valls y per montanyas, baixá fins á las costas de llevant no deixant derrera seu mes que las cendras del incendi y la pols de las ruinas que queyan sota sa planta. Hung, lo capitá sublevat, corregué per tots costats las planas de Ka-shim, deixantlas com si 'l cavall d'Atila hagués passejat aquella terra, qual herba no ha rebrotat encara per entre 'ls enderrochs de las ciutats destruhidas.

Una tarde nos donavam los cassadors punt de cita en un allunyat monticul que, confós ab la ratlla del horisont, lo preniam per antiga tomba de senyorial familia. Al dirigir allí los nostres passos, potser á la distancia en que 'l punt de reunió se perdia entre la boyra comensarem á trobar un nivell uniforme de runa sobre la terra, clarament probantnos que entravam en lo clos d'una gran ciutat arrasada per los sublevats.

L'espectacle era imponent, Al petjar aquell lloch se 'ns apareixian los més petits detalls de la destrucció, revelantnos los instints d'aquellas bandes revolucionarias que allí, com en totas parts, una volta llensadas al camp, á la ma lo fusell ó la teya, no perdonaren res. Los xinos no tenen cementiris ó al menys no volen enterrar sos morts en un recinte determinat ahont, com en Europa se confonen y nivellan

en la terra las despallas mortals del home. La pietat d' aquella gent que no existeix potser mes que pera la mort, vol que una llibertat entera y absoluta permeti escullir lo lloch ahont s' aixecan las tombas. Aixís es que en los voltants de las poblacions, en los sitis més pintoreschs, generalment en la falda de las montanyas ombrejadas per las seculars acacias ó al peu del torrent banyat per los puríssims manantials que baixan de la serra, s' aixecan las ayrosas construccions que arrenca de duas pilastras y que extenentse en forma de ferradura circunscrihuen lo lloch ahont cada familia deposita ab ma piadosa las cendras dels seus que foren.

Y era precisament per un d' aquets sitis per ahont nos dirigiam aquella tarde. Y l' espectacle que s' oferi á nostra vista era simplement horrible. Per tot arreu las tombas havian sigut obertas; los cadavers arrencats de sas caixas, robats los vestits luxosos ab que la costum allí 'ls enterra y espargits sos ossos que las pluñas havian blanquejat y netejat los vols de corps negres que encare per allí volavan.

Entrarem despres en lo clos de la ciutat en la qual no havia materialment quedat pedra sobre pedra. Un moment parats entre las runas de lo que degué ser sumptuós temple de Budha, poguerem contemplar las trossejadas pedras, las caygadas columnas, las esmicoladas imatjes de sants y venerables, los estanys d' aygua beneyta sechs y plens de pedras.

¡Sempre la mateixa humanitat mesquina, igual per tot arreu, sota las neus del Nort ó en las regions del Trópich!

¡Iguals ambicions, los mateixos odís, idéntica set de venjansa tinga l' home sia l' que vulgui 'l color de sa cara! Y per sobre de tot aquest insentat esperit de rebelió contra lo antich, aqueixa idea abrasadora de son cervell que li fa creure que 'l seu pervenir está en lluyta perpetua contra l' seu passat, que may vindrá aquell si aquest no es destruhit: com si fos possible la vida sens historia, lo demá sens abir, los infants sens avis!

En las regions apartadas de la terra xina, bullan dintre 'ls cervells mongols las mateixas passions populars que entre nosaltres convertiren en runa tans temples, tans edificis tans monuments de nostra patria, de nostra fé y de nostra historia. Elocuent testimoni son de nostre acert las ara desertas planas de Kashim. Allí s' hi animá la vida, allí cresqueren importants pobles, ciutats numerosas que agitava 'l calor de la seva industria, que conrevava 'ls camps avuy abandonats, que poblava 'ls rius, quals ayguas ja no solca lo jonch del pescador. Avuy tot es miseria, tot es soletat. Als tiros dels cassadors respon

tant sols l'eco llunyà y no com en altres parts la veu dels pagesos que alarmats avisan sa presencia en lo boscall. Y 'ls camps son lo patrimoni dels remats de singlar que baixan á fer son jas en las covas de alguna tomba abandonada: las lleugeras daynas s'ajuntan en tropell, esparveradas al mes petit soroll que fereix sas orelles y numerosos vols de faysans, de feixuga ala s'aixecan pesadament dels peus del cassadors que, la escopeta en ma, poden escullir á plaher la cassa que mes los agradi.

Per tal distracció lo siti es espléndit: un cassador no sortiria may de aquellas planas. Pero l'artista, lo pensador, lo viatjer que va en busca de tradicions y monuments; fuig de aquell immens cementiri ahont fins perilla de deixarhi enterrat algun tros de son ánima.

EDUART TODA.

